

2023-06-02

Slutrapport

Förstudie Mieån – Ihre Jour.nr 2021-3947

Marianne Peary
KARLSHAMNS KOMMUN

SydostLeader

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling, Europa
investerar i landsbygdsområden

Innehållsförteckning

1.	Projektfakta	2
2.	Sammanfattning	2
3.	Bakgrund till förstudien	2
	3.1 Varför projektet genomfördes	2
	3.2 Hur det arbetet organiserades	3
	3.3 Vem projektet riktade sig till	3
	3.4 Syfte och Mål	3
4.	Genomförande	3
	4.1 Genomförande	3
	4.2 Aktiviteterna	4
	4.3 Måluppfyllelse/Resultat	5
	4.4 Uppfyllda mål	5
	4.5 Ej uppfyllda mål	6
	4.6 Bonusresultat inom förstudien	6
5.	Reflektioner	6
6.	Slutsatser	7
7.	Projektbudget	7
8.	Rekommendationer	8

Slutrapport Förstudie Mieån och Ihre

1. Projektfakta

Projektamn: Förstudie Mieån och Ihre

Leaderområde; SydostLeader

Projektägare; Karlshamns kommun

Jordbrukverkets Journalnummer; 2021-3947

Kontaktperson; Marianne Peary, Landsbygdsutvecklare,

Kontaktuppgifter; marianne.peary@karlshamn.se Tel; 073-357 63 09

2. Sammanfattning

För att stärka landsbygdens attraktionskraft och öka flödet av besökande till landsbygden specifikt skogsbygden behöver vi få besökande att upptäcka de norra delarna av kommunen. Längs Mieån med dess dalgång som går från sjön Mien i Tingsryds kommun till utloppet vid centrala Karlshamn finns otroligt mycket historia och vårt kulturarv är nära kopplat till Ihre natur- och kulturskola och Kreativum. I området finns även mycket vacker natur med Naturreservat som lockar till vandring och naturnära upplevelser. Mieån som går genom området är ett nationellt värdefullt vattendrag som har en mycket rik biologisk mångfald samt en kulturhistoria som sträcker sig långt tillbaka i tiden. För att ta reda på möjligheterna att utveckla platsen för att öka attraktionen och flödet av besökande till landsbygden, samt att det ska vara en bra plats att leva, bo och verka i så genomfördes en förstudie under ett år. Förstudien skulle syfta till att identifiera och ta fram ett underlag för ett långsiktigt och hållbart utvecklingsprojekt som på sikt skall skapa nya reseanledningar till skogsbygden.

3. Bakgrund till förstudien

3.1 Varför projektet genomfördes

Inom Karlshamns kommun har vi ett nätverk av aktörer från landsbygden, Karlshamns landsbygds och skärgårdsråd. Där har vi många gånger diskuterat att det satsas väldigt mycket i skärgården men nästan ingenting i skogsbygden. Det vi behöver göra är att öka flödet av människor till skogsbygden för att göra den mer attraktiv både för lokalbefolkningen men även för besökande. Ökar vi antalet besökande till skogsbygden finns förutsättningar till att vi får ett ökat entreprenörskap, vilket i sin tur kan leda till bättre service som tillfaller både boende och besökande. Bli platsen mer attraktiv kanske på sikt det blir fler som vill bo och verka här. Vi kände att vi har ett område som vi skulle kunna börja titta på närmare för att utveckla, och det var området kring Mieån då det där finns en otrolig kulturhistoria. Men det finns en till aspekt i detta och det är att tillgängliggöra vår historia för framförallt till våra efterkommande som är en mycket viktig del i detta arbete. Att ge kunskap om vår tidiga historia, vårt kulturhistoriska arv kan då attrahera besökande från när och fjärran vilket kan ge underlag för utveckling av olika företag inom besöksnäringen.

Längs Mieån som går från sjön Mien i Tingsryds kommun till utloppet vid centrala Karlshamn finns mycket historia och vårt kulturarv är nära kopplat till Ihre natur- och kulturskola. Det är ett nationellt värdefullt vattendrag som har en mycket rik biologisk mångfald samt en kulturhistoria som sträcker sig långt tillbaka i tiden. Kring detta område kan vi med gemensamma krafter skapa en långsiktig, hållbar

SydostLeader

Europeiska jordbruketsfonden för landsbygdsutveckling. Europa investerar i landsbygdsområden

plats för Natur och Kulturturism som attraherar såväl den lokala befolkningen som besökaren och som samtidigt lyfter fram vår historia. Därför ville vi arbeta med platsens utveckling.

För att kunna göra det behövdes en förstudie för kartläggning för att identifiera och ta fram ett underlag för ett långsiktigt och hållbart utvecklingsprojekt. Detta för att undersöka vilka förutsättningar som finns för att stärka den lokala identiteten, utveckla entreprenörskapet samt att öka flödet av besökande till skogsbygden. Karlshamns kommun har varit initiativtagare till förstudien men projektidén utvecklades i ett nära samarbete mellan projektägaren, Länsstyrelsen i Blekinge, Kreativum samt och landsbygdens aktörer via bland annat dialogmöten. Ett genomförandeprojekt är tänkt att skapa nya reseanledningar för natur och kulturturism, nya paket och produkter, tillgängliggöra natur och kulturhistoria, utveckla innovativa lösningar samt främja det goda värdskapet.

3.2 Hur det arbetet organiserades

Arbetet har organiserats genom att en projektledare anställdes på 50% och förstudien skulle pågå under 1 år. Till sin hjälp har hon haft Landsbygdsutvecklare på Karlshamns kommun. En styrgrupp tillsattes bestående av personer från Länsstyrelsen, Karlshamns kommun, Kreativum samt personer från lokalbefolkningen. De träffades fyra gånger under arbetets gång för att se till att projektet fortskred som planerat. Utöver det så träffades olika grupperingar (arbetsgrupper) så som naturvårdsgrupper, friluftsgupper samt lokalt förankrade viktiga nyckelpersoner för att bidra med sin kunskap kring området samt sina erfarenheter.

3.3 Vem projektet riktade sig till

Projektet riktade sig olika målgrupper som en del i förstudien för att vi ska få rätt kunskap om området och dess historia. Detta också i syfte att få ett engagemang av de berörda grupperna för området och dess potential. De som vi vände oss till var;

- Lokalbefolkning
- Lokala grupper/Organisationer
- Företag
- Kreativum
- Ihre natur- och kulturskola
- Länsstyrelsen.

3.4 Syfte och Mål

Syftet med denna förstudie är att identifiera och ta fram ett underlag för ett långsiktigt och hållbart utvecklingsprojekt som ska ha fokus på att stärka landsbygdens attraktionskraft samt att öka tillväxten för Karlshamns kommuns landsbygd genom natur och kulturbesökande. Målet med förstudien var att skapa en gemensam utvecklings – och handlingsplan för ett genomförandeprojekt för Karlshamns kommuns landsbygd, som är väl underbyggd på lokala delaktigheten, näringsliv, besöksnäringen samt nätverk.

4. Genomförande

4.1 Genomförande

Förstudien pågick under tiden 1 mars – 2022 – 28 februari 2023.

För att kunna identifiera de olika möjligheterna för utveckling som det finns längs ån behövde vi göra en kartläggning. Vi började med att avgränsa området till att innefatta från länsgränsen mot Tingsryds kommun ned till området mot Södra Hoka.

Projektledaren började med att sätta ihop en styrgrupp bestående av fem personer som från början delade in studien i fem olika områden;

- Ire Natur och Kulturskola
- Naturreservat och leder
- Mieån – natur och kulturmiljöer
- Utveckling samhälle och service
- Konst och Kultur.

Inom varje område har projektledaren tittat på ett nuläge och vilka utvecklingsmöjligheter som finns. Därefter har hon kommenterat med hur man kan utveckla de olika platserna.

För projektets genomförande har den lokala förankringen varit en viktig faktor för att inhämta så mycket kunskap som möjligt om området. För att kunna få den lokala förankringen har projektledaren varit mycket i och omkring området för att prata personligt med boende för att berätta om tankarna till projektet så att de känner sig inkluderade samt också för att lyssna och inhämta kunskap.

Projektledaren har förutom det träffat och deltagit i många olika träffar, workshops och nätverksträffar. Hon har arbetat mycket i direkt dialog med alla grupper och enskilda. Det är viktigt att finnas till hands och projektledaren blev den naturliga kontakten när man sökte svar på frågor som rörde bygden och tankarna kring förstudien.

Vi sammankallade också till ett större arbetsgruppsmöte där ca 35 personer deltog vilka representerade de boende längs ån samt företagare. Med det mötet bildades ett nätverk som kommer att träffas två gånger per år för den fortsatta kontakten och för att driva utvecklingen framåt.

Inför det mötet så gjorde vi inte någon allmän inbjudan eftersom vi vill få de rätta personerna som hade betydelse för förstudiens genomförande. Därför var det ett riktat mail och mun till mun inbjudan till de som vi tänkte kunde vara intresserade. Det var även de lokalt boende som frågade runt så att det skulle bli så bra som möjligt.

4.2 Aktiviteterna

För att få ett sådant bra kunskapsinhämtande som möjligt gjordes många olika aktiviteter som i sig syftade till att tillföra förstudien ett lokalt förankrat underlag för en utveckling av platsen.

En styrgrupp bildades med bestående av fem personer från Kommunen, Länsstyrelsen, Kreativum och lokala aktörer.

Ett nätverk bildades bestående av ca 35 personer däribland boende, företagare och representanter från olika föreningar vilka fortsättningsvis kommer att träffas regelbundet för att driva utvecklingen framåt.

Ett väl fungerande samarbete har utvecklats mellan friluftorganisationerna, Länsstyrelsen, Kreativum, lokala aktörer samt Karlshamns kommun gällande platsens utveckling som där det varit många separata möten med.

En föreläsning genomfördes som inspiration hur man kan utveckla området inom naturturism.

Projektledaren har under projekttiden deltagit i många olika träffar, workshops och nätverksträffar.

- Följt en förskoleklass på besök på Ire natur- och kulturskola.
- Deltagit i aktiviteter som hållits av CoTourism, med föreläsning, utbildning och nätverkande.
- Deltagit i aktiviteter som hållits av Blekinge arkipelag med Ark 56 dels via Äventyret Halen och invigningsrundtur med anledning av utökning av biosfärområdet.
- Varit på Ire-natur och kulturskola och träffat medarbetare där man diskuterade gårdarna och platsen.
- Varit med på ett flertal träffar med GRIP on LIFE och haft enskilda möten.

- Deltagit i slätter i Ire.
- Deltagit i återställning av ån med Emåförbundet.

För slutrapporten har vid varje avsnitt i rapporten projektledaren kommenterat viktiga synpunkter på förbättringar för att öka tillgängligheten längs leder och viktiga naturområden.

4.3 Måluppfyllelse/Resultat

Det har under förstudiens genomförande inte bara varit en arbetsgrupp som angavs i projektplanen utan mindre grupper som samlats inom olika teman. Till exempel har Naturskyddsföreningen och Friluftsförbundet tillsammans med projektledaren direkt arbetat med att ta fram ett underlag för nya leder längs hela Mieån.

Det har varit två stycken styrgruppsmöten där vi gått igenom projektplanen och gjort planeringar för att driva förstudien framåt.

Arbetsgruppsmötena har bestått av mindre grupperingar från olika organisationer spridda under hela projekttiden. De mindre grupperna har bland annat bestått av representanter från Länsstyrelsen Blekinge, Skogsstyrelsen, flera kommuner i Blekinge och Småland, markägare, representanter från föreningsliv och organisationer till exempel Grip on Life.

För att få inspiration om hur man skulle kunna utveckla platsen vad det gäller utbud och upplägg av ett kommande projekt genomfördes en studieresa till Linnés Råshults kulturresevat vid Diö. I Diö välkomnades vi av Eva Ballovarre som var ordförande i stiftelsen och Anton Härder, sekreterare tillika guide som Linné.

Vi fick följa med på en guidning och se oss om på platsen. Vi fick också möjlighet att samtala och byta erfarenheter med Eva och Anton. Det visade sig att det fanns många gemensamheter med Ire som besöksmål. Vi fick också veta mer om det som de hade lyckats bra med bland annat sina gestaltade guidningar och den fina restaurang- och caféverksamheten. Dock vittnade de om problem med ekonomin i delar av verksamheten. Kontaktuppgifter utbytes för framtida nätverkande och utbyte.

Besöket på Åsnens nationalpark visade hur man på ett fint och hållbart sätt kan göra platsen både intressant och tillgänglig för många. Vid efterföljande möte med Karin Nilsson från Destination Småland i Växjö fick vi också veta mer om hur utvecklingen till nationalpark hade hanterats och viktiga slutsatser som gjorts.

I vår ansökan så hade vi angett att vi skulle ha två olika informationsträffar. På grund av att styrgruppen ville att vi skulle ha ett bredare kunskapsunderlag först blev det bara ett genomfört arbetsmöte med en föreläsning. Kvällen var uppbyggd så att vi började med en föreläsning av Niklas Kämpagård som gav inspiration över hur man kan använda sig av tystnaden och enskildheten som ett bra incitament för att utveckla naturturism. Därefter genomfördes en workshop så gruppen delades in i sex olika mindre arbetsgrupper där man tog fram vilka resurser man ser att man har, vad som är bra med platsen, vilka hinder man såg för utvecklingen och idéer på hur man skulle kunna utveckla området.

Vi avslutade mötet med en direkt fråga om de tyckte att det var viktigt att fortsätta det påbörjade arbetet med den lokala platsutvecklingen så svarade i stort sett alla ja. Så även på frågan om de ville vara med i det arbetet och svaret blev återigen, ja. Det visar att vi har goda förutsättningar för en hållbar platsutveckling för natur och kulturupplevelser i Karlshamns kommun. De träffarna kommer att fortsätta med möten två gånger per år för att driva platsens utveckling framåt.

4.4 Uppfyllda mål

- Förstudien är genomförd och området med dess olika möjligheter har mycket noggrant undersökts av projektledaren som återgivit det i en rapport som bifogas slutrapporten. Där

finns utvecklingsmöjligheterna mycket väl dokumenterade och där förslag på nästa steg återges för varje utpekad område.

- Förslag på nya vandringsleder är grundligt genomfört tillsammans med Friluftsrämjandet och bifogas i slutrapporten. Detta arbete kommer att ligga till grund för Länsstyrelsens fortsatta arbete kring lederna i Naturreservaten.
- Ett arbetsdokument för genomförandeprojektet är genomfört förslag på olika aktiviteter är klar.

4.5 Ej uppfyllda mål

- Eftersom ett genomförandeprojekt kommer att bestå av olika delar där aktörer så som Länsstyrelsen, Kreativum och frivilliga organisationer kommer att genomföra sina delar själva så har förstudien i detta läge inte kunnat ta fram möjlig finansiering och drift och skötselansvar för framtida projekt.

4.6 Bonusresultat inom förstudien

- Något som vi inte hade med i ansökan men som blev ett resultat från arbetsmötet och föreläsningen att ett företag såg möjligheter att dra nytta av sina marker och börjar erbjuda eremitövernattning-platser nu i första hand. Blir det efterfrågan på detta kommer företaget att satsa vidare mot besöksnäringen.
- Det som också tillkommit efter förstudiens genomförande var att vi genomfört ett större event med ca 200 besökande "Naturens dag" på Ihre. Det var ett samarbete med Länsstyrelsen i Blekinge, Kreativum, Lokala organisationer och aktörer. Tack vare det eventet planeras det nu för att anlägga en våtmark i skogsbygden på mark som ägs av en markägare i det nätverk som vi skapat med de boende.
- I det fortsatta arbetet har vi även fått kontakt med Landskapsutvecklare på Kristianstads Högskola som under okt – nov 2023 kommer att göra ett fem veckors arbete med att ta fram innovativa lösningar för gestaltning och kunskapsöverföring på platsen.

5. Reflektioner

Projektledaren upplevde att en förstudie kan vara svår att definiera. Den har en utredande funktion, inte genomförande, så de blir en balansgång när man pratar om projektet. Det skapas en del förväntningar samtidigt som intresset kan vara svalt eftersom det är ett långsiktigt perspektiv och det tar lång tid innan eventuellt resultat kan visas. Det finns också grupper med skilda intressen där alla intressen behöver adresseras.

Uppdraget har varit tydligt och intressant. Platsen har stora och goda förutsättningar för utveckling. Utredningen är ju ett enmansjobb och stödet från styrgruppen har varit odelat positivt men kanske i vissa fall har det varit ett tidsutrymme som inte har funnits i personens tjänst. En person som tillfrågades hoppade av ganska direkt så styrgruppen skulle kanske ha vunnit på att vara lite större.

När slutrapporten skrevs insåg projektledaren att hon borde ha gått lite djupare in på vissa områden. Bland annat fiske skulle kunnat få en större del. Men å andra sidan så kan fisket bli relevant på riktigt när återställning och borttagande av hinder genomförs.

Tidigt i projektet gjordes en avgränsning tillsammans med styrgruppen om av vilket område förstudien skulle fokusera på. Då valde vi från länsgränsen och söderut till Södra Hoka. När vi kom längre in i arbetet ändrade vi delar till att omfatta hela Mieån och Mien. Åns ursprung och historia är både intressant och viktig. Och när friluftsrämjandet redan hade planer på en vandringsled utmed ån blev det är självklar fokusflyttning.

6. Slutsatser

För det första kan man säga att det finns en stark känsla för bygden som kan sammanfattas i stolthet. Man delar gärna med sig av platsen och välkomnar besökare och boende. Självklart med omsorg om platsen och varsam utveckling.

När man bestämde området som förstudien skulle innefatta insåg man att även att vissa delar som fanns i Kronbergs län, Tingsryds kommun blev relevanta att ta med. Detta för att det meteoritnedslag som skedde för många miljoner år sedan har påverkat området.

Inom förstudiens område finns fem naturreservat, Loberget, Grimsmåla, Ire, Hoka och Långasjönäs. Inom reservatet vid Ire som är ett kulturreservat av riksintresse, finns ängar, åkrar och betesmarker som hävdats i hundratals år. Där finns även två ursprungliga gårdar, Håkansgården och Josefsgården. På denna plats är Ire Natur- och Kulturskola belagd dit skolklasser får komma för att lära sig om hur ett gammeldags jordbruk fungerade. Denna plats är mycket viktig att bevara och utveckla för att vi inte ska glömma bort vår historia.

Det som är viktigt att poängtera är att man skall inte underskatta större möten med inspirationsföreläsningar. För förstudiens del så har det resulterat i att vi nu har ett par entreprenörer som vill utveckla sina befintliga verksamheter kopplat till besöksnäringen. Det som är viktigt är att föreläsningarna skall vara kopplade till det man vill förmedla utan att man ställer krav på deltagarna.

7. Projektbudget

Vi som arbetat med förstudien är mycket ekonomiska och prisedvetna. Vi vill verkligen inte slösa med medel i onödan därför har förstudien blivit mycket billigare än vad det var projekterat för. Vi har trots det fått ut det vi ville för att kunna gå vidare med arbetet.

Vi gjorde en karta för 397 kr men tyvärr missade tryckeriet att sätta dit loggorna. I övrigt behövde vi inte använda några pengar på marknadsföringen i detta projekt. Resorna blev även dem mycket billigare då många av träffarna/besöken kunde göras genom Teams.

Mötena blev också mycket billigare, dels för färre möten men också för att på de mötena bakade projektledaren själv till fikat eller att man tog med sig eget. Lokalerna behövde vi inte heller betala för. Studiebesöken och föreläsningen blev också mycket billigare.

Den ideella tiden blev mer än det var kalkylerat till, mycket tack vare insatserna från Friluftsrämjandet och Naturskyddsföreningen.

	Budget	Utfall
Utgifter för personal	290 700	288 622
Indirekta kostnader	43 605	0
Investeringar		0
Övriga utgifter	107 600	13 969
Offentliga resurser		0
Total summa utgifter:	441 905	302 591

8. Rekommendationer

Att genomföra en förstudie för att se om det finns underlag och kraft för att kunna driva den tanke som man haft vidare är en mycket bra väg att gå. Då kan man antingen förkasta tanken eller som i detta fall bejaka att vi ska gå vidare med platsutvecklingen. Det resultat som vi kommit fram till här, är att här finns det verkligen en kraft och även de rätta förutsättningarna för att gå vidare för att utveckla platsen.

Samtalen under mötena ger ofta nya insikter och man får mer kött på benen. Där är det också viktigt att kopplingen till kommunerna är enkel, att det finns tjänstemän som i sin tur kan guida företagaren eller föreningen så att deras idéer kan utvecklas.

Platsen är verkligen naturskön och unik då man genom generationer haft ett sjudande liv längs ån i form av företag som haft sin utkomst kopplat till ån gällande sågverk, kvarnar, flottning m.m. Platsens historia är den som gör just Mieån unik. Numer har delar av detta försvunnit. För att platsens unikum inte skall försvinna behöver man göra platsen levande för både lokalbefolkningen liksom till besökande.

Det som är viktigt att ta med är kontakten med de som blir påverkade vid ett utvecklingsprojekt det vill säga, de som är bosatta på orten och de som driver verksamheter. De måste få göra sin talan hörd samt att de måste få känna delaktighet och att de har möjlighet att påverka. Det blev så tydligt i denna förstudie, alla som var involverade var positivt inställda till att få vara med och att vi ska arbeta framåt tillsammans för att utveckla platsen. Frågetecken suddades ut samt man kan justera det framtida arbetet.